

Глухова Д.*

СУЧАСНА БІЗНЕС-МОДЕЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Ключові слова: інновації, бізнес – модель, комерціалізація розробок, інновація бізнес – моделі, технологічна інновація, інноваційний бізнес, міжнародна конкурентоспроможність.

Актуальність теми дослідження обумовлюється інтенсивним розвитком науково – технічного процесу та управління ним на макро та мікрорівнях; проблемою комерціалізації та впровадження результатів інноваційних розробок у виробництво; вибором адекватних моделей управління інноваційним процесом на підприємстві.

Стрімкий розвиток інновацій та їх дифузія в усіх сферах життєдіяльності людини вимагає системного та комплексного підходів до них як у науково – організаційному, так й у бізнес – структурованому аспектах, що виражається у докорінних змінах принципів функціонування підприємств, трансформації їх бізнес – моделей відповідно до сучасної світогосподарської системи. З метою утримання конкурентних позицій на національному та міжнародному рівнях організація повинна створювати та координувати як нові бізнес – моделі, так й удосконалені технології.

В системі глобальної індексації конкурентоспроможності (The Global competitiveness Index), запропонованим Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), за інноваційним та бізнесовим рівнем розвитку на 2009 – 2010 рр. Україна посідала 96 місце серед 130 країн. Відповідність бізнес – середовища країни сучасним вимогам є одним з визначальних факторів її міжнародної конкурентоспроможності згідно з ВЕФ. Підвищуючи бізнес – рівень країни за рахунок інновацій, в першу чергу у сфері виробництва товарів та послуг, можна забезпечити стійке зростання продуктивності праці, що в результаті призведе до підвищення міжнародних конкурентних переваг національної економіки в цілому.

Алгоритм оцінки конкурентоздатності економічного суб'єкту здійснюється за такими критеріями:

- рівень мережевого бізнесу та «підтримуючих» галузей;
- кількісні та якісні показники локальних постачальників;
- наявність кластерів, які б забезпечували ефективність компаній – учасниць, отримуючи можливість для створення спільних інновацій та послабленні бар'єрів для формування нових організаційних структур в рамках даних кластерів.

На підприємницькому рівні особлива увага приділяється стратегіям та модернізації бізнес – моделей, включаючи вже існуючі ланки формування цінностей, брендингу, маркетингу, виробництва сучасних та унікальних продуктів.

Інноваційна бізнес-модель – це спосіб об'єднання бізнес - факторів (капітал, праця, матеріальні ресурси) в ланцюжок створення вартості нового продукту та компанії. Іншими словами, вона являє собою загальну конструкцію, яка б об'єднувала ідеї і технології з їх економічними результатами.

* кандидат економічних наук, асистент кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Бізнес – модель виконує ряд функцій, а саме: визначення цінності, яку створює для користувачів інновація; ідентифікація ринкового сегменту і мети використання інновації; формування структури процесу створення вартості і визначення ключових активів для реалізації вартісного ланцюжка; визначення конфігурації схеми руху грошових потоків, структури витрат і доходів; виявлення позиції компанії у взаємозв'язках з поставальниками, замовниками, конкурентами; формування конкурентної стратегії, що забезпечує здобуття і підтримку конкурентних переваг за допомогою захисту і розвитку ІІІ.

Принципи бізнес-моделювання інновацій

1. Бізнес-модель має бути націлена на управління ланцюжком створення інноваційної вартості а саме: а) спосіб генерації ідей, б.) формування оптимального портфеля проєктів для забезпечення еластичності грошових потоків компанії; в) швидкість розробки проєктів; г) перетворення процесу комерціалізації на ключову компетенцію – організаційну інновацію.

2. Управління мережею партнерів. Жодна компанії не спроможна робити все краще за інших, тому не повинна прагнути відтворити самостійно весь інноваційний цикл.

3. Побудова життєздатного бізнесу. Життєздатний бізнес можливий лише при побудові бізнес - моделі у відповідності з можливостями команди і наявності портфеля проєктів.

Враховуючи комплексний підхід до інноваційних процесів в організації технологія проєктування бізнес – моделей має включати структурований механізм синтезу можливостей компанії з можливостями ринку в процесі розробки і комерціалізації інновацій; операційну систему життєздатної інноваційної компанії; ключові драйвери створення інноваційної вартості; аналіз внутрішнього потенціалу інноваційної компанії (виявлення внутрішніх ресурсів і відсутніх елементів); вибір еталонної бізнес-моделі, найбільш прийнятної з точки зору внутрішніх можливостей даної компанії; співвідношення еталонної моделі з умовами діяльності інноваційної компанії.

Імплементация вищеперерахованих факторів у традиційну модель інноваційного процесу (зародження ідеї, проведення дослідження, розробка продукту, його реалізація) зумовлює структурну побудову ефективної (перспективної) моделі з урахуванням всіх складових[3].

Рис. 1. Перспективна модель інноваційного процесу

Перспективна модель, яка зображена на рисунку 1 координує процеси оптимізації існуючої/ нової бізнес моделі та розробку самого продукту, оскільки вони здійснюються паралельно та забезпечує ефективність функціонування інноваційного підприємства[4].

В сучасних умовах прискореного технологічного прогресу відбувається трансформація соціально – економічного, політико – правового та бізнес – середовищ, що вимагає

миттєвого реагування на відповідні зміни всіх суб'єктів економічної діяльності, що спонукає урівноваженню бізнесу та технологічних складових відповідних процесів.

Рис. 2. Важелі інноваційних процесів

Бізнес – модель описує спосіб створення, продажу та постачання цінностей клієнтам компанії. На рисунку 2 представлені три сфери, в яких зміни бізнес – моделі можуть стимулювати інновацію:

1. Ціннісна пропозиція товару чи послуги, яка полягає у виході на ринок абсолютно нового продукту, або у розширенні вже існуючої пропозиції, у своєму вираженні є стратегічними діями організації з метою підвищення конкурентоспроможності за вимогами відповідних ринків.

2. Важливим елементом інновації бізнес – моделі є ланцюг постачання, а саме процес створення та перенесення на ринок «цінностей». Дана стадія впливає на етапи нарахування вартості, враховуючи аспекти організації, кооперації та функціонування організації з метою виробництва та постачання своїх товарів та послуг на ринки.

3. Зміна цільового споживчого сегменту передбачає не тільки появу нових клієнтів, а й з застосуванням якісно нових інструментів маркетингу, просування, продажу та розповсюдження товару, організація може радикально змінити вектор напрямку споживання своєї продукції.

З точки зору технологічних змінних, то бізнес – модель трансформується в таких напрямках:

1. Зміни в фізичних властивостях товарів або послугах, які компанія пропонує на ринку, є найбільш розповсюдженим типом інновації, оскільки зміни відчуває, в першу чергу, споживач. На сучасному етапі, споживачі чекають на істотні і постійні інновації такого типу.

2. В результаті змін у виробничих технологіях, що є невід'ємною частиною виробництва товарів і надання послуг, створюються удосконалені, або покращені види продукції. Такі зміни у виробничих технологіях зазвичай не видно споживачеві, але часто життєво важливі для конкурентоспроможності нового продукту та організації в цілому. Наприклад, технології виробництва автомобілів, нафтопереробки, в електроенергетичній галузі. У сфері послуг виробничі технології є тими елементами, які дозволяють їх постачати — устаткування, транспорт, новітні електронні мережі. Компанії постійно прагнуть здійснити зміни у своїх виробничих технологіях, які б знизили собівартість та удосконалили якість існуючої продукції.

3. Третім фактором технологічної інновації є так звані сприяючі технології. Оскільки, замість того щоб змінювати функціональність товару або процесу, сприяючі технології дозволяють компанії здійснювати обрану стратегію набагато швидше і використовувати час в ролі джерела конкурентної переваги. Наприклад, інформаційні технології полегшують обмін інформацією між різними учасниками ланцюжка збільшення вартості продук-

ції. Хоча вони найменш помітні для споживачів, зміни в сприяючих технологіях, таких як інформаційні, можуть грати дуже важливу роль, оскільки вони допомагають прийняти краще рішення і забезпечити ефективне управління фінансами[6].

Відповідні процеси здатні забезпечити ефективне функціонування бізнес – моделі та її кореляції з інноваційними процесами в результаті глибокої інтеграції всередині компанії та відповідних маніпуляцій з боку керівників.

У 2006 році Гарвардською школою бізнесу була розроблена новітня концепція управління інноваційним бізнесом, в основу якої покладено чотири центральні чинники – с-чинники - що безпосередньо впливають на успіх нового продукту/послуги і їх здатність приносити дохід: 1.) первинні витрати (або інвестиції), які є основою запуску інноваційного продукту/послуги (start-up costs); 2.) швидкість - час від появи ідеї продукту до його випуску на ринок (speed); 3) об'єм - час, за яке виробництво нового на ринку продукту досягає необхідного об'єму (scale); 4) підтримуючі витрати, що включають в себе реінвестиції (supporting costs/investments).

Тенденції глобальної фінансової невизначеності (світової економічної кризи) сприяють переміщенню векторів розвитку інноваційних процесів на підприємстві та його функціонування відносно макроекономічного середовища, що виражається у масштабному впровадженні відкритої (адаптивної) інноваційної моделі, яка включає в себе ряд особливостей: необхідність зробити інновації ефективнішими за грошовими та часовими параметрами, а також управляти ризиками, включаючи їх безпосередньо в бізнес-модель; можливості малих інноваційних компаній заробляти на відкритих інноваціях (наприклад, ліцензійні програми, не пов'язані з обмеженнями на подальшу модифікацію, але із збереженням інформації про первинне авторство і внесені зміни); можливості великих інноваційних компаній заробляти на програмі «Приєднуйся і розвивайся» (покупка, наприклад R&g, ліцензій дрібними компаніями на виробництво продуктів та їх вихід на ринок під власним брендом); тенденції заробляти великими інноваційними компаніями на інтелектуальній власності бізнесу, з якого вона вийшла (наприклад, GE отримує роялті від азійських компаній, що випускають зняті з виробництва товари під маркою GE); можливості великих інноваційних компаній заробляти на відкритих інноваціях за рахунок формування стандартів та вектора еволюції бізнесу в своїй галузі[5].

Отже, виходячи з сучасних тенденцій розвитку сучасних МEB, можна зробити наступні висновки:

1. В економіці знань змінилися форми доходів - інтелектуальна рента стала пріоритетною по відношенню до виробничого прибутку і фінансової ренти.
2. Продавати матеріальний об'єкт можна лише один раз, а передача прав на використання одного і того ж об'єкту інтелектуальної власності може здійснюватися багато разів в процесі появи все нових ліцензіатів, що актуалізує ліцензійні бізнес-моделі.
3. На інтелектуальну ренту претендують як малі, так і великі інноваційні компанії. Проте масштаб бізнесу і крива досвіду диктують різні формати використовуваних бізнес-моделей.

Література

1. Роберт Каплан, Дейвид Нортон, Стратегические карты, М.: «Олимп-Бизнес», 2005.
2. Васконселлос-и-Са Жоржи, Стратегические ходы: 14 наступательных и оборонительных стратегий, Баланс Бизнес Букс, 2007
3. Молодой организатор в области науки и высоких технологий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://nature.web.ru/db/msg.html?mid=1182795&s>

4. Составление карты инноваций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.management.com.ua/cm/cm074.html>
5. Архитектура успеха бизнеса в экономике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cecsi.ru/coach/business_model_new.html
6. Стратегия маркетинга и инновации бизнес – модели компании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kupievent.ru/corp/obshchie-voprosy>